

ISSN 2226-3012(Print)
ISSN 2412-124X (Online)

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ОСВІТОЛОГІЯ

Redakcja:

Wiktor Ogniewjuk
Tadeusz Lewowicki
Swietłana Sysojewa

За редакцією:

Віктора Огнев'юка
Тадеуша Левовицького
Світлани Сисоевої

OŚWIATOLOGIA

UKRAIŃSKO-POLSKI
NAUKOWE
CZASOPISMO

V

2016

Засновник: Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна
Партнери: Сілезький університет в Катовіцах, м. Катовіце, Республіка Польща
Вища школа ім. Павла Влодковіца в Плоцьку, м. Плоцьк, Республіка Польща

**Реєстраційне
свідоцтво:**
КВ № 20387-10187 Р
від 28.11.2013 р.

ISSN 2226-3012(Print)
ISSN 2412-124X (Online)

Офіційний сайт:
<http://osvitologia.kubg.edu.ua>

Видання включено до
переліку наукових
фахових видань з
філософії та педагогіки
(наказ № 793 від 04.07.2014)

Рекомендовано до друку
Вченою радою Київського
університету імені Бориса
Грінченка (протокол № 9
від 29.09.2016)

Науковий журнал індексується:
Index Copernicus
InfoBase Index
РИНЦ
Google Scholar

Адреса редакції: 04212, м. Київ, вул. Тимошенка, 13-б, e-mail: ndl.osv@kubg.edu.ua

Видавництво ВП «Едельвейс»

© Copyright by Віктор Огнев'юк &
Тадеуш Левовицький & Світлана Сисоєва

Рецензенти:

д. хабіліт., проф. Анджей Раджевич-Вінницький
д. хабіліт., проф. Мирослав Я. Шиманський
д. пед. наук, проф., акад. НАПН України Віктор В. С
д. іст. наук, проф., чл.-кор. НАПН України Василь М.

Наукова рада:

Василь Кремень, Збігнев Павел Крушевський, Мацей
Тадеуш Левовицький, Стефан Мешальський, Єжі Нікі
Віктор Огнев'юк, Ева Огородська-Мазур, Світлана С
Ольга Сухомлинська

Редакційна колегія:

Олена Александрова, Ольга Безпалько, Станіслав Ка
Малгожата Каміньська, Наталія Ковальчук,
Тадеуш Левовицький, Світлана Мартиненко,
Олександра Мінчановська, Стефан Мешальський
Габрієла Пехачек-Огерман, Віктор Огнев'юк, Петро С
Світлана Сисоєва, Микола Стадник, Микола Тур
Марія Хмелевська, Людмила Хоружа, Аліна Шчурек-Б
Зенон Ясінський

Випусковий редактор:

Юлія Грищук

Переклад:

Уляна Левко, Світлана Сисоєва

СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ**Леандра Корчак**

Шкільне середовище як проблема агресії і насильства100

Беата Земба

Криза в родині як чинник виникнення проблем у вихованні дітей103

Лукаш Бартосяк

Роль батька у догляді за дитиною у сільській сім'ї: будні з дитиною107

Агнешка Карпінська

Формування ідентичності жінки з атиповою будовою тіла114

КУЛЬТУРОЛОГІЯ ОСВІТИ**Катержина Кволек**

Виховання до відбору масової культури122

Чжеюань Вей

Обґрунтування технології міжкультурного виховання студентів у позааудиторній роботі засобами музики127

Барбара Грабовська

Відчуття ідентичності поляків в еміграції132

ПЕДАГОГІЧНІ ВИТОКИ ОСВІТОЛОГІЇ**Наталія Дічек**

Шляхи утвердження в Україні особистісно орієнтованої парадигми шкільної освіти: психолого-педагогічний аспект140

Олена Мартинчук

Інклюзивна педагогіка в контексті розвитку сучасного наукового знання про освіту147

Ольга Олексюк

Антропологічний поворот в мистецькій педагогіці – «золотий» перетин століть152

Олександра Мінчановська, Аліса Хрузд-Матущик

Роль педагогічної практики у формуванні професійних умінь майбутніх вчителів – результати досліджень158

ОСВІТОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ**Ольга Лозова**

Освітні інновації у підготовці практичного психолога на компетентнісній основі164

Олександра Лисенко

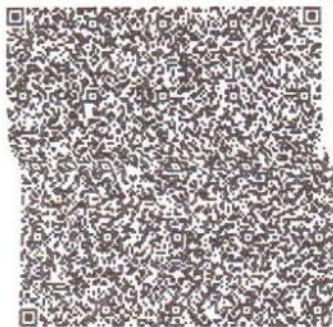
Система компетентностей лікаря: післядипломний етап становлення169

Ярослава Кульбашна, Олена Астапенко

Педагогічне оцінювання у підготовці компетентного лікаря в Україні: проблеми застосування і перспективи вирішення173

ОСВІТОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ

OŚWIATOLOGICZNY KONTEKST EDUKACJI ZORIENTOWANEJ NA KOMPETENCJE

УДК 159.9.019 + 378.14

Ольга Лозова

ORCID iD 0000-0002-3549-195X

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
пр-т П. Тичини, 17, 02152 м. Київ, Україна,
o.lozova@kubg.edu.ua

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА НА КОМПЕТЕНТІСНІЙ ОСНОВІ

У статті розглянуто динаміку змін вищої освіти психологів у США. В контексті перспективи членства України в Євросоюзі обґрунтовано необхідність оновлення змісту фахової підготовки практичних психологів. Представлено досвід стратегічної розробки і тактичної реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та Проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі» в освітніх програмах підготовки практичного психолога Київського університету імені Бориса Грінченка. Описано програмові інновації, що покликані забезпечити високу кваліфікацію та конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Ключові слова: «Європейський сертифікат з психології (EuroPsy)»; освітні програми підготовки практичного психолога; Проект «Гармонізація освітніх структур в Європі».

Вступ. Провідним завданням сучасної вищої освіти в Україні є підготовка конкурентоспроможного спеціаліста, здатного скласти гідну конкуренцію фахівцям свого напрямку та зайняти відповідне місце у професійному середовищі. Це в повній мірі стосується підготовки майбутніх практичних психологів.

Перед освітніми системами країн Західної Європи та США ця проблема постала значно раніше: починаючи з 70-х років ХХ ст. на шпальтах наукових видань починає обговорюватись, зокрема, така тема, як роль нової професії – практичний (організаційний) психолог. Так, у праці J. Sandoval, та J. Love викладено навчальну програму для психологів коледжу, окреслено фактори, що можуть поставити під загрозу майбутнє зростання професіонала (J. Sandoval, та J. Love, 1977). На психологічні служби (агенції) вищих навчальних закладів покладаються функції, спрямовані на: підвищення якості навчання студентів та випускників, сприяння змінам у методах і методах навчання, оперативного реагування на потреби окремих учнів тощо.

Реформа вищої психологічної освіти в США розпочалася в 90-х роках ХХ ст. і не залишила

байдужими фахівців цієї галузі. Згідно з результатами масштабного дослідження S. Benton і K. Hoyt (на вибірці 1039 респондентів), думки американських викладачів та науковців вже тоді розійшлися: серед фахівців цієї галузі були прихильники поступових змін, прихильники радикальних змін і ті, хто волів би обмежити реформи суто фінансовими змінами (Benton S. і Hoyt K., 1990). Незважаючи на це, наукова спільнота осмислювала внесок психології в науку про вищу освіту, виявляла ті інтелектуальні та методологічні традиції, за допомогою яких психологія визначає себе як дисципліна (Magnusson J.-L., 1997).

Євроінтеграційні наміри України, перспектива її членства в Євросоюзі поставили перед вітчизняною системою освіти психологів подвійне завдання. З одного боку, інтернаціоналізація економіки та формування спільного ринку послуг додала до проблем вищої освіти такого аспекту, як необхідність забезпечення академічної мобільності студентів та забезпечення міжнародного надання послуг дипломованими фахівцями (Välilä J., 2004).

З іншого боку, особливість сучасної ситуації полягає в тому, що вітчизняні психоло-

логи: організують свою професійну діяльність відповідно до Етичного кодексу психолога, прийнятим Товариством психологів України; мають членство переважно в національних професійних асоціаціях і керуються прийнятими в них нормативними правилами; отримують ліцензію на незалежну психологічну практику, видачу національним ліцензійним органом; набувають вищої психологічної освіти, установи якої підлягають кваліфікації з боку національних органів акредитації.

З урахуванням сказаного очевидно, що оновлення освітніх програм як процес необхідного оновлення змісту фахової підготовки має відбуватися не шляхом сліпого копіювання зарубіжних освітніх програм, а завдяки адаптації досвіду інших країн до кращих традицій вітчизняної вищої освіти (Купрій Т. Г., 2014). Філософія Болонського процесу полягає саме в узгодженні освітнянських структур та освітніх програм на основі різноманітності та автономності (Рашкевич Ю. М., 2016).

Метою статті є представлення досвіду стратегічної розробки і тактичної реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та Проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі» в освітніх програмах підготовки практичного психолога в Україні.

Продуктом такої науково-методичної діяльності стали профілі освітніх програм підготовки студентів за спеціалізацією «практична психологія» освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра, розроблені науково-педагогічним складом кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка. Створення програм переслідувало дві магістральні цілі:

1. Інкорпорація Європейського стандарту вищої психологічної освіти до освітнього простору України;
2. Забезпечення студентів знаннями, розумінням та вміннями з галузі практичної психології; розвиток компетентностей, необхідних для здійснення подальшої самостійної роботи в різних прикладних галузях психології та продовження освіти за програмами вищих рівнів – магістерською та докторською.

Методологічним базисом для створення нових освітніх програм бакалавра і магістра практичної психології стали два документи: стандарт EuroPsy – Європейський сертифікат з психології – стандарт академічної освіти, професійної підготовки і професійної мобільності психолога в країнах Європейського Союзу (EuroPsy, 2009) та Проект «Гармонізація освітніх структур в Європі» («Tuning of educational structures») (Рашкевич Ю. М., 2014).

Концепція EuroPsy була офіційно сформульована Європейською Федерацією професійних психологічних асоціацій (EFPPA) в 1997 році. Мета EuroPsy – уніфікація стандарту компетенцій у всіх країнах Євросоюзу, де видається диплом психолога,

що сприяє вільному пересуванню спеціалістів-психологів країнами ЄС. Європейський диплом з психології включає в себе вимоги до: академічної та практичної підготовки психологів; дотримання ними професійних етичних норм; підтримання високого рівня компетентності психологів, уже сертифікованих за EuroPsy. Цей стандарт дає зрозуміти клієнтові, роботодавцю або колегам, що дипломований психолог може розглядатися як спеціаліст, який володіє достатньою кількістю компетенцій для надання професійних послуг (Лунт І., 2012). На сьогодні країни Євросоюзу, а також деякі окремі університети європейських країн, що не входять до Євросоюзу, приєдналися до стандарту EuroPsy, тому ми поставили за мету працювати над уніфікацією стандартів підготовки студентів спеціалізації «практична психологія» за європейським зразком.

Другим засадничим документом послугував Проект «Гармонізація освітнянських структур в Європі» («Tuning of educational structures», надалі – ТЮНІНГ). Ініційований у 2000 році декількома європейськими університетами за активної підтримки Єврокомісії, проект ТЮНІНГ призначений для вироблення стратегії та моніторингу результатів впровадження освітніх цілей та інструментів Болонського процесу, для розроблення підходів до створення, вдосконалення, оцінювання та підвищення якості програм вищої освіти (Рашкевич Ю. М., 2014).

Стратегія реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та проекту ТЮНІНГ в освітніх програмах підготовки практичного психолога. Загальна схема і логіка практичного створення освітніх програм підготовки практичного психолога була такою. Компетенції практичного психолога узгоджувалися з EuroPsy в частині зафіксованих в останньому: функцій психолога (а) та компетенцій психолога (б). При тому загальні компетенції практичного психолога (в) узгоджувалися з проектом ТЮНІНГ, а фахові когнітивні (г) та фахові практичні (д) компетенції стали напрацюванням кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка. Всі компетенції практичного психолога, загальним числом 14, було поділено на основні (6) та допоміжні (8).

Поілюструємо зазначену стратегію на прикладі окремих компетенцій майбутніх фахівців безвідносно до освітньо-кваліфікаційного рівня їх підготовки. Так, серед основних функцій психолога, за EuroPsy, є функція «визначення завдання». Компетенція психолога, яка забезпечує виконання цієї функції – «аналіз потреб клієнта і постановка цілей». Згідно з проектом ТЮНІНГ, загальною компетенцією в цьому випадку є «уміння ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі». Серед фахових компетенцій нами було визначено компетенції: когнітивну – «уміння застосовувати знання та розуміння основних концепцій, теорій та фактів для прогнозування

стратегії професійної діяльності» та практичну – «уміння визначати анамнез, встановлювати завдання та провадити психологічну допомогу; вбачати наукову компоненту психопрактичного втручання».

Функція «інтервенція» у EuroPsy забезпечується компетенціями: «планування інтервенції, пряма особистісно-орієнтована інтервенція, пряма ситуаційно-орієнтована інтервенція, непряма інтервенція, реалізація послуги або продукту». ТЮНІНГ у цьому випадку узагальнює сенс компетенції в «умінні застосовувати знання в практичних ситуаціях». Освітні програми підготовки практичного психолога передбачають виконання цієї функції через реалізацію таких компетенцій: «уміння застосовувати знання та розуміння основних концепцій, теорій та фактів для розв'язання реальних психологічних проблем клієнта», «уміння реалізувати в психологічному консультуванні та психокорекції роботі різні методологічні підходи, методики та процедури» та «уміння організувати та здійснювати процедуру емпіричного прикладного дослідження, систематизувати його результати».

«Неперервний професійний розвиток» як функція психолога, за EuroPsy, реалізується через компетенцію «оновлення і розвиток власних базових і допоміжних компетенцій, знань і навичок відповідно до змін у професійній галузі, а також зі змінами стандартів та вимог професії психолога, національних та Європейського законодавств». Загальна компетенція «здатність навчатися» (ТЮНІНГ) у програмах конкретизується у когнітивній компетентності «здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел» та практичній – «уміння застосовувати сучасні психологічні методи і технології для особистісного та професійного зростання».

Допоміжна функція психолога «професійні відносини» забезпечується компетенцією «встановлення і підтримка відносин з іншими професіоналами і з відповідними організаціями» (EuroPsy). За ТЮНІНГом, це «уміння мотивувати людей та рухатись до спільних цілей». В освітніх програмах підготовки практичного психолога це – «здатність розуміти сутність та закономірності групової взаємодії» та «вміння координувати діяльність суб'єктів психологічної практики».

Нарешті, функція «контроль якості» і компетенція «встановлення і підтримка системи контролю якості практики в цілому» (EuroPsy), має аналог «уміння бути критичним та самокритичним» (ТЮНІНГ) та передбачає «наявність розвинутої я-концепції професіонала, навичок самоаналізу та самооцінки» та «уміння визначати зону власної фахової компетенції при вирішенні висунутих завдань» – у програмах підготовки.

Тактика реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та проекту ТЮНІНГ в освітніх програмах підготовки практичного психолога.

Освітня програма підготовки бакалаврів практичної психології. Виконання програми підготовки бакалаврів практичної психології передбачає досягнення певних результатів: формування низки провідних компетенцій; аналізувати процес розвитку людини, застосовувати цілісний підхід; враховувати вплив соціокультурних психологічних чинників на стадії розвитку людини; демонструвати застосування психологічних прийомів та методів комунікативної взаємодії у майбутній професійній діяльності; оцінювати та підтримувати виконаної роботи; організувати та здійснювати психологічне консультування; застосовувати гуманістичні принципи психопрофілактики та психокорекції в практичній діяльності та ін.

В реалізації програми передбачається формування як загальних, так і фахових компетентностей. Формування загальних компетентностей здійснюється завдяки дисциплінам «Університетські студії», «Українські студії», «Софські студії»; «Українська мова», «Інформаційні технології у галузі психології», «Стратегії розвитку освіти», «Фізичне виховання». Фахові компетентності орієнтовані на комплекс дисциплін: «Анатомо-фізіологія та генетичні засади психічної діяльності», «Історія галузі психологічної науки», «Основи вивчення досліджень психіки», «Практична психологія» та «Самоменеджмент».

У програмі значно посилено базу і практичну підготовку завдяки збільшенню кількості годин та розширенню психологічних дисциплін: практичного спрямування («Технології консультування», «Гендерна психологія», «Психологія співробітництва та тренінг комунікативних умінь», «Психологія консультування», «Профілактика та корекція відхилень поведінки», «Психологія адри», «Патопсихологія», «Клінічна психологія» та інші).

Після засвоєння базових дисциплін програма навчання бакалавра передбачає можливість додаткового вибору дисциплін за двома напрямками: «Психологія розвитку» та «Психологія суспільних відносин». Широкий діапазон дисциплін, які пропонуються на цьому етапі, містить в собі значні ресурси для майбутньої професійної діяльності практичного психолога: «Технології коучингу», «Методи психодіагностики групи», «Дитяча психологія», «Реабілітаційна психологія», «Основи психодіагностики», «Етнопсихологія», «Психологія управління», «Організаційна психологія», «Психологія творчості та тренінг креативності», «Методика проведення психологічної експертизи», «Конфліктологія», «Гендерна психологія», «Проектування професійної кар'єри». Оновлено та поглиблено форми реалізації професійної практики.

Освітня програма підготовки бакалаврів освітньо-професійного профілю. Розроблені компетенції майбутнього фахівця відображають зміни

функції практичного психолога: у визначенні завдання – уміти ідентифікувати проблему та сформулювати задачі; в діагностичній оцінці – уміти провести фахову діагностику; у проведенні належної інтервенції – впроваджувати послугу, розробляти адекватні заявленій проблемі психологічні послуги та інструментарій; оцінювати якість наданої послуги.

Навчання проводиться за модулями, в які включені: обов'язкові навчальні дисципліни, спрямовані на формування загальних («Професійне спілкування іноземною мовою») та фахових компетентностей («Методологія та організація науково-психологічних досліджень», «Теорії розвитку», «Психологія стресу та посттравматичний стресовий розлад», «Методологія практичної роботи з групою», «Психосоматика», «Суїцидологія», «Маркетинг психологічних послуг», «Психогенетика»); вибіркові навчальні дисципліни («Основи короткотривалої психотерапії», «Багаторівневість комунікацій в професійному психологічному супроводі», «Практикум з консультування», «Консультування осіб з віктимною поведінкою», «Психологія батьківства», «Дитяча психотерапія», «Психокорекційна робота з дітьми», «Психологія дошкільника», «Консультування з проблем батьківсько-дитячих стосунків»), різні види практики (навчальна, виробнича, переддипломна) та підсумкова атестація (державні іспити та захист магістерської роботи)

Загалом, знання та уміння практичного психолога можуть бути універсальними з точки зору їх застосування, проте значна їх кількість надержить до вузьких професійних галузей. Наприклад, динамічні зміни в ментальності особистості (Лозова О. М., 2010) потребували блоку дисциплін, до якого входять: «Психологія ментальності клієнта» та «Психологія буденної свідомості».

Враховуючі кризові явища у суспільстві, заплановано дисципліни, які допомагають студентів більш ґрунтовно оволодіти навичками кризової інтервенції та подолання стресових та травматичних явищ. Особливої уваги приділено груповим формам та методам роботи, в які закладена магістральна стратегія: «від власного досвіду до практичної діяльності».

За змістом програма оновлена на 60%, при тому, що дисципліни, які увійшли до нової програми з попередньої, були охарактеризовані студентами як важливі. У новій програмі підсилено науково-прикладну компоненту підготовки, збільшено кількість практико-орієнтованих дисциплін.

Незважаючи на те, що орієнтація програми професійна, вона сполучена із науково-дослідною роботою, адже розробка стратегії психологічної допомоги є своєрідним дослідженням, що ґрунтується на наукових засадах. Крім того, програмою передбачено захист магістерської кваліфікаційної ро-

боти, в якій присутній значний психопрактичний компонент.

Освітня програма підготовки магістрів освітньо-наукового профілю. У професійних компетентностях практичного психолога наразі існує дистанція між теорією та практикою: багато фахівців-психологів з обширним досвідом практичної роботи мають труднощі в узагальненні та представленні широкому науковому загалу результатів своєї, без сумніву важливої, діяльності. З огляду на це, в програмі було підсилено наукову і педагогічну підготовку магістрів, започатковано навчання на дослідницькій основі; передбачено різні види практики (науково-дослідна, асистентська, переддипломна) та державна атестація випускника (захист магістерської роботи).

Програму побудовано за модульним принципом, до навчальних модулів включені дисципліни, спрямовані на формування загальних компетентностей: «ІТ-технології», «Наукова англійська мова», «Методологія науково-психологічного пізнання» та фахових компетентностей: «Основи психосемантики свідомості», «Психологія смислу», «Методи експериментальної психосемантики», «Теоретичні основи педагогічної діяльності викладача у вищій школі», «Інтеракційна психологія влади», «Психологія масових комунікацій», «Психологія соціалізації у медіасуспільствах», «Психологія реклами та паблік рілейшнз».

Навчання магістра освітньо-наукового профілю передбачає можливість вибору дисциплін студентом за двома напрямками: «Психосемантика свідомості» – як частина когнітивної психології та «Медіапсихологія» – як відгалуження соціальної психології. Обидва блоки дисциплін забезпечено науковими школами кафедри, вони є перспективними сферами для майбутніх наукових розвідок студентів та їх працевлаштування в статусі викладача вищої школи або науковця-дослідника.

У програмі збільшено кількість годин на вивчення наукової англійської мови та включено нові дисципліни, такі як «Маркетинг послуг у науковій галузі», що забезпечить здатність випускника до просування своїх розробок у психологічній сфері як в Україні, так і поза її межами.

Результати навчання та ключові фахові компетенції, що забезпечуються представленими тут програмами, відповідають сучасним потребам ринку праці, що було підтверджено рецензіями, наданими на освітні програми представниками роботодавців у сфері практичної психології.

Висновки. Таким чином, нами було розглянуто динаміку змін вищої освіти психологів у США від 70-х років ХХ ст до сьогодення. В контексті перспективи членства України в Євросоюзі обґрунтовано необхідність оновлення змісту фахової підготовки практичних психологів. Доведено, що таке оновлення має відбуватися не шляхом сліпого копіювання зарубіжних освітніх програм, а завдяки адаптації

досвіду інших країн до кращих традицій вітчизняної вищої освіти.

Представлено досвід стратегічної розробки і тактичної реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та Проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі» в освітніх програмах підготовки практичного психолога Київського університету імені Бориса Грінченка. Показано способи оновлення освітніх програм як процес уніфікації стандартів підготовки майбутніх практичних психологів до європейських зразків.

Описано програмові інновації, що покликані забезпечити високу кваліфікацію та конку-

рентоспроможність випускників на ринку праці бакалаврів, магістрів освітньо-професійного профілю та магістрів освітньо-накопичувального профілю. Програми складаються з модулів, до яких відносяться обов'язкові навчальні дисципліни, спеціалізаційні форми формування загальних та фахових компетентностей, вибіркові навчальні дисципліни, форми індивідуальної практики та підсумкова атестація студентів.

Подальша перспектива окреслюється дослідженнями таких аспектів проблеми, як створення умов для проходження студентами стажування з незалежної та супервізійної практики за Європейським стандартом.

Література

1. Купрій Т. Г. Впровадження варіативної складової освітніх програм бакалавра та магістра: філософський аспект / Т. Купрій // Освітologia. Oświatologia. – 2014. – Випуск 3. – С. 99 – 105.
2. Лозова О. М. Психосемантичний аспект регіональних ментальностей в Україні / Лозова О. М. // Наукові записки НАУКМА: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2010. – Т. 110. – С. 34-39.
3. Лунт И. Европейский диплом по психологии EuroPsy: разработка стандартов высшего уровня профессионального психологического образования / И. Лунт // Национальный психологический журнал – № 2 [8] – 2012, С.58 – 63.
4. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
5. EuroPsy. European Certificate in Psychology. EFPA Regulations on EuroPsy and Appendices // Режим доступу: <https://www.google.de/search?q=EuroPsy+European+Certificate+in+Psychology+EFPA+Regulations+on+EuroPsy+and+Appendices&trackid=sp-006>.
6. Benton S. L., Hoyt K. B. Educational Reform: Implications for Educational Psychologists. *Educational Psychology Review*, Vol. 2, No. 3 (September 1990), pp. 203-236.
7. Magnusson J.-L. Higher Education Research and Psychological Inquiry. *The Journal of Higher Education*. Vol. 68, No. 2 (Mar. - Apr., 1997), pp. 191-211.
8. Sandoval, J., Love, J. A. School psychology in higher education: The college psychologist. *Professional Psychology*, Vol 8(3), Aug 1977, 328-339, doi:10.1037/0735-7028.8.3.328. (eng).
9. Välimaa J. Nationalisation, Localisation and Globalisation in Finnish Higher Education. *Higher Education*. Vol. 48, No. 1 (Jul., 2004), pp. 27-54.

INNOWACJE EDUKACYJNE W KSZTAŁCENIU PSYCHOLOGA NA ZASADACH KOMPETENCYJNOŚCI

Łozowa Olga, doktor habilitowany nauk psychologicznych, profesor, Kierownik katedry psychologii praktycznej, Kijowski uniwersytet im. B. Grinczenki, pr. Tyczyny, 17, 02152 Kijów, Ukraina, o.lozova@kubg.edu.ua

W artykule przedstawiono dynamikę zmian szkolnictwa wyższego w dziedzinie psychologii w Stanach Zjednoczonych. W kontekście perspektywy członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej umotywowana jest konieczność renowacji treści kształcenia psychologów praktycznych. Przedstawiono doświadczenia opracowania strategicznego i realizacji taktycznej wymagań Standardu Europejskiego (EuroPsy) oraz Projektu «Harmonizacja struktur kształcenia w Europie» w programach edukacyjnych kształcenia psychologa praktycznego Kijowskiego Uniwersytetu im. B. Grinczenki. Opisane są innowacje programowe, które zostały zaprojektowane, aby zapewnić wysokie kwalifikacje i konkurencyjność absolwentów na rynku pracy.

Słowa kluczowe: «Europejski Certyfikat Psychologa (EuroPsy)»; programy edukacyjne kształcenia psychologa praktycznego; «Harmonizacja struktur kształcenia w Europie».

EDUCATIONAL INNOVATIONS IN PREPARING PRACTICAL PSYCHOLOGISTS ON THE BASIS OF COMPETENCE

Lozova Olga, Doctor of Psychology, Professor, Head of the chair of Applied Psychology Institute of Humanities, Borys Grinchenko Kyiv University, P. Tychyna ave. 17, 02152 Kyiv, Ukraine, o.lozova@kubg.edu.ua

The article examines the dynamics of changes in higher education of psychologists in the United States from the 1970s to the present time. The necessity to update the content of professional training of psychologists is presented in the context of the prospects of Ukraine's membership in the European Union. This update should be done not by blindly copying foreign educational programs, but via adapting the experience of other countries with the best traditions of national higher education.

The experience of strategic development and implementation of requirements of the European standard (EuroPsy) and the «Harmonisation of European Educational Structures» project in educational programs of Borys Grinchenko Kyiv University is presented. The upgrade of educational programs is described in the context of unification with European standards for future psychologists training.

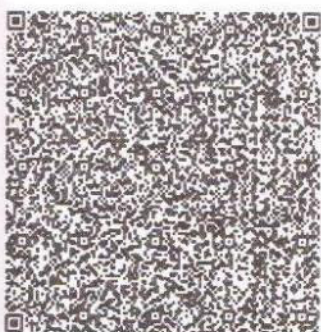
The competences of practical psychologists were made consistent with EuroPsy mode regarding (a) functions of psychologist and (b) competencies psychologist. Meanwhile, general competences of psychologists were made consistent with the Tuning project (c), professional and cognitive (d) and professional practice (e) competences were developed by the Applied Psychology Department of Borys Grinchenko Kyiv University. All competences of psychologists (a total of 14) were divided into basic (6) and auxiliary (8) groups.

Programmatic innovations designed to provide qualifications and competitiveness to bachelors and masters were described. Programs consist of modules which include: compulsory subjects aimed at creating general and professional competences, optional subjects, different practices and the final student examination.

Key words: «The European Certificate in Psychology (EuroPsy)»; practical psychologists educational programs; «Harmonisation of European Educational Structures» Project.

Стаття надійшла до редакції 23.07.2016

Прийнято до друку 29.09.2016

УДК 378.048.2 : 614.23

Олександра Лисенко

ORCID iD 0000-0001-9356-1306

кандидат педагогічних наук, заступник директора
Інституту післядипломної освіти,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця,
бульвар Т. Шевченка, 13, 01601 Київ, Україна,
A.Yu.Lysenko@gmail.com

СИСТЕМА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЛІКАРЯ: ПІСЛЯДИПЛОМНИЙ ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ

У запропонованій статті представлено структуру компетентності лікаря (мотиваційно-аксіологічний, когнітивний, соціально-особистісний та професійно-діяльнісний компоненти); окреслено особливості формування складових компетентності лікаря на післядипломному етапі, зокрема з урахуванням андрагогічних принципів навчання; визначено компоненти компетентності лікаря, формування яких повною мірою постає можливим лише на післядипломному етапі (соціально-особистісний та професійно-діяльнісний); розкрито зміст соціально-особистісного та професійно-діяльнісного компонентів.

Ключові слова: компетентність лікаря; післядипломна освіта; структура компетентності лікаря.

Вступ. Євроінтеграційні процеси, соціально-економічні перетворення й утвердження демократичних принципів в Україні активізували процес модернізації системи охорони здоров'я, що, у свою чергу, зумовлює необхідність підвищення якості професійної підготовки медичних кадрів. Зокрема, все більше уваги приділяється питанням компетентнісного становлення у вищих навчальних закладах конкурентоспроможних висококваліфікованих професіоналів, здатних до високотехнологічного інноваційного розвитку нашої держави, забезпечення суспільних та особистісних потреб (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Компетентність, як здатність особистості успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби і виконувати індивідуальні завдання,

постає інтегральною характеристикою фахівця розкриваючи його спроможність до успішного вирішення певних професійних задач, реалізації визначених функцій (DeSeCo, 2001).

Компетентність лікаря, як фахівця, який реалізує високоспеціалізовані функції, спрямовані на збереження й укріплення здоров'я населення формується у процесі тривалої, ступеневої, ієрархічно послідовної професійної підготовки у вищому медичному навчальному закладі та має удосконалюватись впродовж усього життя (Лисенко О. Ю., 2015, с. 53).

Мета статті – обґрунтувати систему компетентностей лікаря, визначити особливості післядипломного етапу її становлення.

Результати та їх обговорення. З урахуванням результатів науково-педагогічних досліджень,

The experience of strategic development and implementation of requirements of the European standard (EuroPsy) and the «Harmonisation of European Educational Structures» project in educational programs of Borys Grinchenko Kyiv University is presented. The upgrade of educational programs is described in the context of unification with European standards for future psychologists training.

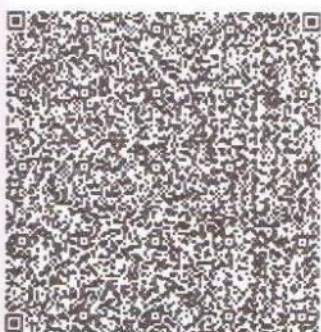
The competences of practical psychologists were made consistent with EuroPsy mode regarding (a) functions of psychologist and (b) competencies psychologist. Meanwhile, general competences of psychologists were made consistent with the Tuning project (c), professional and cognitive (d) and professional practice (e) competences were developed by the Applied Psychology Department of Borys Grinchenko Kyiv University. All competences of psychologists (a total of 14) were divided into basic (6) and auxiliary (8) groups.

Programmatic innovations designed to provide qualifications and competitiveness to bachelors and masters were described. Programs consist of modules which include: compulsory subjects aimed at creating general and professional competences, optional subjects, different practices and the final student examination.

Key words: «The European Certificate in Psychology (EuroPsy)»; practical psychologists educational programs; «Harmonisation of European Educational Structures» Project.

Стаття надійшла до редакції 23.07.2016

Прийнято до друку 29.09.2016

УДК 378.048.2 : 614.23

Олександра Лисенко

ORCID iD 0000-0001-9356-1306

кандидат педагогічних наук, заступник директора
Інституту післядипломної освіти,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця,
бульвар Т. Шевченка, 13, 01601 Київ, Україна,
A.Yu.Lysenko@gmail.com

СИСТЕМА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЛІКАРЯ: ПІСЛЯДИПЛОМНИЙ ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ

У запропонованій статті представлено структуру компетентності лікаря (мотиваційно-аксіологічний, когнітивний, соціально-особистісний та професійно-діяльнісний компоненти); окреслено особливості формування складових компетентності лікаря на післядипломному етапі, зокрема з урахуванням андрагогічних принципів навчання; визначено компоненти компетентності лікаря, формування яких повною мірою постає можливим лише на післядипломному етапі (соціально-особистісний та професійно-діяльнісний); розкрито зміст соціально-особистісного та професійно-діяльнісного компонентів.

Ключові слова: компетентність лікаря; післядипломна освіта; структура компетентності лікаря.

Вступ. Євроінтеграційні процеси, соціально-економічні перетворення й утвердження демократичних принципів в Україні активізували процес модернізації системи охорони здоров'я, що, у свою чергу, зумовлює необхідність підвищення якості професійної підготовки медичних кадрів. Зокрема, все більше уваги приділяється питанням компетентнісного становлення у вищих навчальних закладах конкурентоспроможних висококваліфікованих професіоналів, здатних до високотехнологічного інноваційного розвитку нашої держави, забезпечення суспільних та особистісних потреб (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Компетентність, як здатність особистості успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби і виконувати індивідуальні завдання,

постає інтегральною характеристикою фахівця розкриваючи його спроможність до успішного вирішення певних професійних задач, реалізації визначених функцій (DeSeCo, 2001).

Компетентність лікаря, як фахівця, який реалізує високоспеціалізовані функції, спрямовані на збереження й укріплення здоров'я населення формується у процесі тривалої, ступеневої, ієрархічно послідовної професійної підготовки у вищому медичному навчальному закладі та має удосконалюватись впродовж усього життя (Лисенко О. Ю., 2015, с. 53).

Мета статті – обґрунтувати систему компетентностей лікаря, визначити особливості післядипломного етапу її становлення.

Результати та їх обговорення. З урахуванням результатів науково-педагогічних досліджень,

ПІДГОТОВКА ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА НА КОМПЕТЕНТІСНІЙ ОСНОВІ: ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ

У статті розглянуто динаміку змін вищої освіти психологів у США. В контексті перспективи членства України в Євросоюзі обґрунтовано необхідність оновлення змісту фахової підготовки практичних психологів. Представлено досвід стратегічної розробки і тактичної реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та Проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі» в освітніх програмах підготовки практичного психолога Київського університету імені Бориса Грінченка. Описано програмові інновації, що покликані забезпечити високу кваліфікацію та конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Ключові слова: «Європейський сертифікат з психології (EuroPsy)»; освітні програми підготовки практичного психолога; Проект «Гармонізація освітніх структур в Європі».

© Лозова О.М., 2016

Вступ. Провідним завданням сучасної вищої освіти в Україні є підготовка конкурентоспроможного спеціаліста, здатного скласти гідну конкуренцію фахівцям свого напрямку та зайняти відповідне місце у професійному середовищі. Це в повній мірі стосується підготовки майбутніх практичних психологів.

Перед освітніми системами країн Західної Європи та США ця проблема постала значно раніше: починаючи з 70-х років ХХ ст. на шпальтах наукових видань починає обговорюватись, зокрема, така тема, як роль нової професії – практичний (організаційний) психолог. Так, у праці J. Sandoval, та J. Love викладено навчальну програму для психологів коледжу, окреслено фактори, що можуть поставити під загрозу майбутнє зростання професіонала (J. Sandoval, та J. Love, 1977). На психологічні служби (агенції) вищих навчальних закладів покладаються функції, спрямовані на: підвищення якості навчання студентів та випускників, сприяння

змінам у методах і методах навчання, оперативного реагування на потреби окремих учнів тощо.

Реформа вищої психологічної освіти в США розпочалася в 90-х роках ХХ ст. і не залишила байдужими фахівців цієї галузі. Згідно з результатами масштабного дослідження S. Benton і K. Hoyt (на вибірці 1039 респондентів), думки американських викладачів та науковців вже тоді розійшлися: серед фахівців цієї галузі були прихильники поступових змін, прихильники радикальних змін і ті, хто волів би обмежити реформи суто фінансовими змінами (Benton S. і Hoyt K., 1990). Незважаючи на це, наукова спільнота осмислювала внесок психології в науку про вищу освіту, виявляла ті інтелектуальні та методологічні традиції, за допомогою яких психологія визначає себе як дисципліна (Magnusson J.-L., 1997).

Євроінтеграційні наміри України, перспектива її членства в Євросоюзі поставили перед вітчизняною системою освіти психологів подвійне завдання. З одного боку, інтернаціоналізація економіки та формування спільного ринку послуг додала до проблем вищої освіти такого аспекту, як необхідність забезпечення академічної мобільності студентів та забезпечення міжнародного надання послуг дипломованими фахівцями (Välilmaa J., 2004).

З іншого боку, особливість сучасної ситуації полягає в тому, що вітчизняні психологи: організують свою професійну діяльність відповідно до Етичного кодексу психолога, прийнятим Товариством психологів України; мають членство переважно в національних професійних асоціаціях і керуються прийнятими в них нормативними правилами; отримують ліцензію на незалежну психологічну практику, видану національним ліцензійним органом; набувають вищої психологічної освіти, установи якої підлягають кваліфікації з боку національних органів акредитації.

З урахуванням сказаного очевидно, що осучаснення освітніх програм як процес необхідного оновлення змісту фахової підготовки має відбуватися не шляхом сліпого копіювання зарубіжних освітніх програм, а завдяки адаптації досвіду інших країн до кращих традицій вітчизняної вищої освіти (Купрій Т.Г., 2014). Філософія

Болонського процесу полягає саме в узгодженні освітянських структур та освітніх програм на основі різноманітності та автономності (Рашкевич Ю.М., 2016).

Метою статті є представлення досвіду стратегічної розробки і тактичної реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та Проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі» в освітніх програмах підготовки практичного психолога в Україні.

Продуктом такої науково-методичної діяльності стали профілі освітніх програм підготовки студентів за спеціалізацією «практична психологія» освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра, розроблені науково-педагогічним складом кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка. Створення програм переслідувало дві магістральні цілі:

1. інкорпорація Європейського стандарту вищої психологічної освіти до освітнього простору України;
2. забезпечення студентів знаннями, розумінням та вміннями з галузі практичної психології; розвиток компетентностей, необхідних для здійснення подальшої самостійної роботи в різних прикладних галузях психології та продовження освіти за програмами вищих рівнів – магістерською та докторською.

Методологічним базисом для створення нових освітніх програм бакалавра і магістра практичної психології стали два документи: стандарт EuroPsy – Європейський сертифікат з психології – стандарт академічної освіти, професійної підготовки і професійної мобільності психолога в країнах Європейського Союзу (EuroPsy, 2009) та Проект «Гармонізація освітніх структур в Європі» («Tuning of educational structures») (Рашкевич Ю.М., 2014).

Концепція EuroPsy була офіційно сформульована Європейською Федерацією професійних психологічних асоціацій (EFPPA) в 1997 році. Мета EuroPsy – уніфікація стандарту компетенцій у всіх країнах Євросоюзу, де видається диплом психолога, що сприяє вільному пересуванню спеціалістів-психологів країнами ЄС. Європейський диплом з психології включає в себе вимоги до: академічної та практичної підготовки психологів; дотримання ними професійних етичних норм; підтримання високого рівня компетентності психологів, уже сертифікованих за

EuroPsy. Цей стандарт дає зрозуміти клієнтові, роботодавцю або колегам, що дипломований психолог може розглядатися як спеціаліст, який володіє достатньою кількістю компетенцій для надання професійних послуг (Лунт І., 2012). На сьогодні країни Євросоюзу, а також деякі окремі університети європейських країн, що не входять до Євросоюзу, приєдналися до стандарту EuroPsy, тому ми поставили за мету працювати над уніфікацією стандартів підготовки студентів спеціалізації «практична психологія» за європейським зразком.

Другим засадничим документом послугував Проект «Гармонізація освітянських структур в Європі» («Tuning of educational structures», надалі – ТЮНІНГ). Ініційований у 2000 році декількома європейськими університетами за активної підтримки Єврокомісії, проект ТЮНІНГ призначений для вироблення стратегії та моніторингу результатів впровадження освітніх цілей та інструментів Болонського процесу, для розроблення підходів до створення, вдосконалення, оцінювання та підвищення якості програм вищої освіти (Рашкевич Ю.М., 2014).

Стратегія реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та проекту ТЮНІНГ в освітніх програмах підготовки практичного психолога. Загальна схема і логіка практичного створення освітніх програм підготовки практичного психолога була такою. Компетенції практичного психолога узгоджувалися з EuroPsy в частині зафіксованих в останньому: функцій психолога (а) та компетенцій психолога (б). При тому загальні компетенції практичного психолога (в) узгоджувалися з проектом ТЮНІНГ, а фахові когнітивні (г) та фахові практичні (д) компетенції стали напрацюванням кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка. Всі компетенції практичного психолога, загальним числом 14, було поділено на основні (6) та допоміжні (8).

Поілюструємо зазначену стратегію на прикладі окремих компетенцій майбутніх фахівців безвідносно до освітньо-кваліфікаційного рівня їх підготовки. Так, серед основних функцій психолога, за EuroPsy, є функція «визначення завдання». Компетенція психолога, яка забезпечує виконання цієї функції – «аналіз потреб клієнта і постановка цілей». Згідно з проектом ТЮНІНГ, загальною компетенцією в цьому випадку є «уміння ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі».

Серед фахових компетенцій нами було визначено компетенції: когнітивну – «уміння застосовувати знання та розуміння основних концепцій, теорій та фактів для прогнозування стратегії професійної діяльності» та практичну – «уміння визначати анамнез, встановлювати завдання та провадити психологічну допомогу; вбачати наукову компоненту психопрактичного втручання».

Функція «інтервенція» у EuroPsy забезпечується компетенціями: «планування інтервенції, пряма особистісно-орієнтована інтервенція, пряма ситуаційно-орієнтована інтервенція, непрямая інтервенція, реалізація послуги або продукту». ТЮНІНГ у цьому випадку узагальнює сенс компетенції в «умінні застосовувати знання в практичних ситуаціях». Освітні програми підготовки практичного психолога передбачають виконання цієї функції через реалізацію таких компетенцій: «уміння застосовувати знання та розуміння основних концепцій, теорій та фактів для розв'язання реальних психологічних проблем клієнта», «уміння реалізувати в психологічному консультуванні та психокорекційній роботі різні методологічні підходи, методики та процедури» та «уміння організувати та здійснювати процедуру емпіричного прикладного дослідження, систематизувати його результати».

«Неперервний професійний розвиток» як функція психолога, за EuroPsy, реалізується через компетенцію «оновлення і розвиток власних базових і допоміжних компетенцій, знань і навичок відповідно до змін у професійній галузі, а також зі змінами стандартів та вимог професії психолога, національних та Європейського законодавств». Загальна компетенція «здатність навчатися» (ТЮНІНГ) у програмах конкретизується у когнітивній компетентності «здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел» та практичній – «уміння застосовувати сучасні психологічні методи і технології для особистісного та професійного зростання».

Допоміжна функція психолога «професійні відносини» забезпечується компетенцією «встановлення і підтримка відносин з іншими професіоналами і з відповідними організаціями» (EuroPsy). За ТЮНІНГом, це «уміння мотивувати людей та рухатись до спільних цілей». В освітніх програмах підготовки

практичного психолога це – «здатність розуміти сутність та закономірності групової взаємодії» та «вміння координувати діяльність суб'єктів психологічної практики».

Нарешті, функція «контроль якості» і компетенція «встановлення і підтримка системи контролю якості практики в цілому» (EuroPsy), має аналог «уміння бути критичним та самокритичним» (ТЮНІНГ) та передбачає «наявність розвиненої я-концепції професіонала, навичок самоаналізу та самооцінки» та «уміння визначати зону власної фахової компетенції при вирішенні висунутих завдань» – у програмах підготовки .

Тактика реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та проекту ТЮНІНГ в освітніх програмах підготовки практичного психолога.

Освітня програма підготовки бакалаврів практичної психології. Виконання програми з підготовки бакалаврів практичної психології передбачає досягнення певних результатів навчання та формування низки провідних компетенцій: уміння аналізувати процес розвитку людини, застосовуючи цілісний підхід; враховувати вплив біологічних, соціокультурних психологічних чинників на кожній стадії розвитку людини; демонструвати адекватне застосування психологічних прийомів та методів комунікативної взаємодії у майбутній професійній діяльності; оцінювати та підтримувати якість виконаної роботи; організовувати та здійснювати психологічне консультування; застосовувати сучасні гуманістичні принципи психопрофілактики та психокорекції в практичній діяльності та ін.

В реалізації програми передбачається формування як загальних, так і фахових компетентностей. Формування загальних компетентностей здійснюється завдяки дисциплінам: «Університетські студії», «Українські студії», «Філософські студії»; «Українська мова», «Інформаційні технології у галузі психології», «Стратегії розвитку освіти», «Фізичне виховання». На формування фахових компетентностей орієнтовано комплекс дисциплін: «Анатомо-фізіологічні та генетичні засади психічної діяльності», «Базові галузі психологічної науки», «Основи наукових досліджень психіки», «Практична психологія» та «Самоменеджмент».

У програмі значно посилено базову і практичну підготовку завдяки збільшенню кількості годин та розширенню психологічних дисциплін саме практичного

спрямування («Технології коучінгу», «Гендерна психологія», «Психологія спілкування та тренінг комунікативних умінь», «Психологічне консультування», «Профілактика та корекція відхилень поведінки», «Психологія здоров'я», «Патопсихологія», «Клінічна психологія» та інші).

Після засвоєння базових дисциплін програма навчання бакалавра передбачає можливість додаткового вибору дисциплін за двома напрямками: «Психологія розвитку» та «Психологія суспільних відносин». Широкий діапазон дисциплін, які пропонуються на цьому етапі, містить в собі потужні ресурси для майбутньої професійної діяльності практичного психолога: «Технології коучінгу», «Методи психодіагностики групи», «Дитяча психологія», «Реабілітаційна психологія», «Основи психотерапії», «Етнопсихологія», «Психологія управління», «Організаційна психологія», «Психологія творчості та тренінг креативності», «Методика проведення психологічної експертизи», «Конфліктологія», «Гендерна психологія», «Проектування професійної кар'єри». Оновлено та поглиблено форми і зміст професійної практики.

Освітня програма підготовки магістрів освітньо-професійного профілю. Розроблені компетенції майбутнього фахівця відображають основні функції практичного психолога: у визначенні завдання – уміти ідентифікувати проблему та сформулювати задачі; в діагностичній оцінці – уміти провести фахову діагностику; у проведенні належної інтервенції – впроваджувати послугу, розробляти адекватні заявленій проблемі психологічні послуги та інструментарій; оцінювати якість наданої послуги.

Навчання проводиться за модулями, в які включені: обов'язкові навчальні дисципліни, спрямовані на формування загальних («Професійне спілкування іноземною мовою») та фахових компетентностей («Методологія та організація науково-психологічних досліджень», «Теорії розвитку», «Психологія стресу та посттравматичний стресовий розлад», «Методологія практичної роботи з групою», «Психосоматика», «Суїцидологія», «Маркетинг психологічних послуг», «Психогенетика»); вибіркові навчальні дисципліни («Основи короткотривалої психотерапії», «Багаторівневість комунікацій в професійному психологічному

супроводі», «Практикум з консультування», «Консультування осіб з віктимною поведінкою», «Психологія батьківства», «Дитяча психотерапія», «Психокорекційна робота з дітьми», «Психологія дошкільника», «Консультування з проблем батьківсько-дитячих стосунків»), різні види практики (навчальна, виробнича, переддипломна) та підсумкова атестація (державні іспити та захист магістерської роботи)

Загалом, знання та уміння практичного психолога можуть бути універсальними з точки зору їх застосування, проте значна їх кількість належить до вузьких професійних галузей. Наприклад, динамічні зміни в ментальності особистості (Лозова О.М., 2010) потребували блоку дисциплін, до якого входять: «Психологія ментальності клієнта» та «Психологія буденної свідомості».

Враховуючі кризові явища у суспільстві, заплановано дисципліни, які допомагають студентів більш ґрунтовно оволодіти навичками кризової інтервенції та подолання стресових та травматичних явищ. Особливої уваги приділено груповим формам та методам роботи, в які закладена магістральна стратегія: «від власного досвіду до практичної діяльності».

За змістом програма оновлена на 60%, при тому, що дисципліни, які увійшли до нової програми з попередньої, були охарактеризовані студентами як важливі. У новій програмі підсилено науково-прикладну компоненту підготовки, збільшено кількість практико-орієнтованих дисциплін.

Незважаючи на те, що орієнтація програми професійна, вона сполучена із науково-дослідною роботою, адже розробка стратегії психологічної допомоги є своєрідним дослідженням, що ґрунтується на наукових засадах. Крім того, програмою передбачено захист магістерської кваліфікаційної роботи, в якій присутній значний психопрактичний компонент.

Освітня програма підготовки магістрів освітньо-наукового профілю. У професійних компетентностях практичного психолога наразі існує дистанція між теорією та практикою: багато фахівців-психологів з обширним досвідом практичної роботи мають труднощі в узагальненні та представленні широкому науковому загалу результатів своєї, без сумніву важливої, діяльності. З огляду на це, в програмі

було підсилено наукову і педагогічну підготовку магістрів, започатковано навчання на дослідницькій основі; передбачено різні види практики (науково-дослідна, асистентська, переддипломна) та державна атестація випускника (захист магістерської роботи).

Програму побудовано за модульним принципом, до навчальних модулів включені дисципліни, спрямовані на формування загальних компетентностей: «ІТ-технології», «Наукова англійська мова», «Методологія науково-психологічного пізнання» та фахових компетентностей: «Основи психосемантики свідомості», «Психологія смислу», «Методи експериментальної психосемантики», «Теоретичні основи педагогічної діяльності викладача у вищій школі», «Інтеракційна психологія влади», «Психологія масових комунікацій», «Психологія соціалізації у медіасупільствах», «Психологія реклами та паблік рілейшнз».

Навчання магістра освітньо-наукового профілю передбачає можливість вибору дисциплін студентом за двома напрямками: «Психосемантика свідомості» – як частина когнітивної психології та «Медіапсихологія» – як відгалуження соціальної психології. Обидва блоки дисциплін забезпечено науковими школами кафедри, вони є перспективними сферами для майбутніх наукових розвідок студентів та їх працевлаштування в статусі викладача вищої школи або науковця-дослідника.

У програмі збільшено кількість годин на вивчення наукової англійської мови та включено нові дисципліни, такі як «Маркетинг послуг у науковій галузі», що забезпечить здатність випускника до просування своїх розробок у психологічній сфері як в Україні, так і поза її межами.

Результати навчання та ключові фахові компетенції, що забезпечуються представленими тут програмами, відповідають сучасним потребам ринку праці, що було підтверджено рецензіями, наданими на освітні програми представниками роботодавців у сфері практичної психології.

Висновки. Таким чином, нами було розглянуто динаміку змін вищої освіти психологів у США від 70-х років ХХ ст до сьогодення. В контексті перспективи членства України в Євросоюзі обґрунтовано необхідність оновлення змісту фахової підготовки практичних психологів. Доведено, що таке оновлення має відбуватися не

шляхом сліпого копіювання зарубіжних освітніх програм, а завдяки адаптації досвіду інших країн до кращих традицій вітчизняної вищої освіти.

Представлено досвід стратегічної розробки і тактичної реалізації вимог Європейського стандарту (EuroPsy) та Проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі» в освітніх програмах підготовки практичного психолога Київського університету імені Бориса Грінченка. Показано способи оновлення освітніх програм як процес уніфікації стандартів підготовки майбутніх практичних психологів до європейських зразків.

Описано програмові інновації, що покликані забезпечити високу кваліфікацію та конкурентоспроможність випускників на ринку праці – бакалаврів, магістрів освітньо-професійного профілю та магістрів освітньо-накового профілю. Програми складаються з модулів, до яких включені: обов'язкові навчальні дисципліни, спрямовані на формування загальних та фахових компетентностей, вибіркові навчальні дисципліни, різні види практики та підсумкова атестація студентів.

Подальша перспектива окреслюється дослідженнями таких аспектів проблеми, як планування та впровадження умов для проходження студентами стажування з незалежної та супервізійної практики за Європейським стандартом.

Література

1. **Купрій Т. Г.** Впровадження варіативної складової освітніх програм бакалавра та магістра: філософський аспект / Т. Купрій // Освітологія. Oświatologia. – 2014. – Випуск 3. – С. 99 – 105.
2. **Лозова О.М.** Психосемантичний аспект регіональних ментальностей в Україні / Лозова О.М.// Наукові записки НАУКМА: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота.– 2010. – Т.110.– С.34-39.
3. **Лунт И.** Европейский диплом по психологии EuroPsy: разработка стандартов высшего уровня профессионального психологического образования / И. Лунт // Национальный психологический журнал – № 2 [8] – 2012, С.58 – 63.
4. **Рашкевич Ю. М.** Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
5. **EuroPsy.** European Certificate in Psychology. EFPA Regulations on EuroPsy and Appendices // Режим доступу: <https://www.google.de/search?q=EuroPsy+European+Certificate+in+Psychology+EFPA+Regulations+on+EuroPsy+and+Appendices&trackid=sp-006>.

6. **Benton S. L., Hoyt K. B.** Educational Reform: Implications for Educational Psychologists. *Educational Psychology Review*, Vol. 2, No. 3 (September 1990), pp. 203-236.
7. **Magnusson J.-L.** Higher Education Research and Psychological Inquiry. *The Journal of Higher Education*. Vol. 68, No. 2 (Mar. - Apr., 1997), pp. 191-211.
8. **Sandoval, J., Love, J. A.** School psychology in higher education: The college psychologist. *Professional Psychology*, Vol 8(3), Aug 1977, 328-339, doi:10.1037/0735-7028.8.3.328. (eng).
9. **Välilmaa J.** Nationalisation, Localisation and Globalisation in Finnish Higher Education. *Higher Education*. Vol. 48, No. 1 (Jul., 2004), pp. 27-54.

Olga Lozova. PREPARING PRACTICAL PSYCHOLOGISTS ON THE BASIS OF COMPETENCE: EDUCATIONAL INNOVATIONS

The article examines the dynamics of changes in higher education of psychologists in the United States from the the 1970s to the present time. The necessity to update the content of professional training of psychologists is presented in the context of the prospects of Ukraine's membership in the European Union. This update should be done not by blindly copying foreign educational programs, but via adapting the experience of other countries with the best traditions of national higher education.

The experience of strategic development and implementation of requirements of the European standard (EuroPsy) and the «Harmonisation of European Educational Structures» project in educational programs of Borys Grinchenko Kyiv University is presented. The upgrade of educational programs is described in the context of unification with European standards for future psychologists training.

The competences of practical psychologists were made consistent with EuroPsy mode regarding (a) functions of psychologist and (b) competencies psychologist. Meanwhile, general competences of psychologists were made consistent with the Tuning project (c), professional and cognitive (d) and professional practice (e) competences were developed by the Applied Psychology Department of Borys Grinchenko Kyiv University. All competences of psychologists (a total of 14) were divided into basic (6) and auxiliary (8) groups.

Programmatic innovations designed to provide qualifications and competitiveness to bachelors and masters were described. Programs consist of modules which include: compulsory subjects aimed at creating general and professional competences, optional subjects, different practices and the final student examination.

Keywords: *«The European Certificate in Psychology (EuroPsy)»; practical psychologists educational programs; "Harmonisation of European Educational Structures" Project.*

Лозовая О. Н. ПОДГОТОВКА ПРАКТИКТИЧЕСКОГО ПСИХОЛОГА НА КОМПЕТЕНТНОСТНОЙ ОСНОВЕ: ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ИННОВАЦИИ

В статье рассмотрена динамика изменений высшего образования психологов в США. В контексте перспективы членства Украины в Евросоюзе обоснована необходимость обновления содержания профессиональной подготовки

практических психологов. Представлен опыт стратегической разработки и тактической реализации требований Европейского стандарта (EuroPsy) и проекта «Гармонизация образовательных структур в Европе» в образовательных программах подготовки практического психолога в Киевском университете имени Бориса Гринченко. Описаны программные инновации, призванные обеспечить высокую квалификацию и конкурентоспособность выпускников на рынке труда.

Ключевые слова: «Европейский сертификат по психологии (EuroPsy)»; образовательные программы подготовки практического психолога; Проект «Гармонизация образовательных структур в Европе».

Рецензенты:

Сергеевкова О.П. – д.психол.н., проф.

Петрунько О.В. – д.психол.н., старший н. співроб.

Стаття надійшла до редакції 00.00.2016

Прийнято до друку 00.00.2016

Лозова Ольга Миколаївна – завідувач кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор психологічних наук, професор, e-mail: o.lozova@kubg.edu.ua, тел. (044) 553-98-21.